

1) Kotus-kuulumisia & 2) Yleiskielen seurantatalkoot: yleisövihjeitä kielenkäytön muutoksista

Kielineuvoston seminaari 27.4.2018
Riitta Korhonen
Kielitoimisto, Kotimaisten kielten keskus

Kotus-kuulumisia

Kielikello 1/2018

Alkusanat

Sari Maamies

1/2018

Verkkolehti avautuu

Tervetuloa lukemaan ensimmäistä vain verkossa ilmestyvää Kielikelloa! Kielikello on Kotimaisten kielten keskuksen julkaisema kielenhuollon tiedotuslehti, painettuna lehtenä monelle tuttu. Kielikello kertoo...

[Lue lisää](#)

Ajassa

Selkokieli ehkäisee syrjäytymistä

13.4.2018

[Lisää juttuja](#)

Kysymyksiä kielestä

Helpdesk, help desk vai HelpDesk?

12.4.2018

Pöpö-sanana merkitys

12.4.2018

Kirjaimittain luettavat nimet

2.3.2018

[Lisää juttuja](#)

Språkbruk 1/2018

Artikel

Anne Bergman

1/2018

Påskdagarnas namn – gammal teologi och roliga påhitt

Aktuellt

Språkfrågor

Språkfrågorna i Språkbruk publiceras i frågedatabasen Ordförrådet.

[Till Ordförrådet](#)

Nyheter

Besök Språkinstitutets webbplats för att läsa språkrelaterade nyheter.

[Till Språkinstitutets webbplats](#)

SUOMEN MURTEIDEN SANAKIRJA

Hakusana...

alkaa

Hae

Tarkennettu haku

Etusivu

Taustaa

Ohjeet

Lyhenteet

Aluekartta

Palaute

Siirry hakusanaan...

aahka s. →

aha part. →

ahka s. →

ahkas part. →

akka part. →

akkamas part. →

akkas part. →

akkasma part. →

akkast part. →

armakka n. →

armjakka n. →

aspeli n. →

hlaandata v. →

Tervetuloa Suomen murteiden sanakirjaan!

SMS kuvaa kaikki suomen kielen murteet, ja se pohjautuu maailmanlaajuisesti poikkeuksellisen mittavaan aineistoon. Sanakirjaa toimitetaan Kotimaisten kielten keskuksessa. Uusia sana-artikkeleita ilmestyy vuosittain noin 6 000.

Sanakirjasta on aikaisemmin ilmestynyt kahdeksan noin tuhannen sivun laajuista painettua osaa, jotka kattavat aakkosvälin *a–kurvottaa*. Samanaikaisesti uuden sisällön tuottamisen kanssa myös sanakirjan alkuosa liitetään vähitellen osaksi verkkosanakirjaa. Valmistuttuaan sanakirja sisältää noin 350 000 sana-artikkelia.

- Suomen murteiden sanakirjasta verkossa nyt *emaali–lofka*, toukokuussa alkuosa (*a–elää*). Osassa sana-artikkeleista on kartat.

Vanhan kirjasuomen sanakirja

Etusivu

Hakusana...

alkaa

Hae

Tarkennettu haku

Ohjeet

Lyhenteet

Lähteet

Taustaa

Palautte

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y	Z	Å	Ä	Ö	

a¹

a²

a interj.

aabiskirja s. →

aadeli s. →

aadelillinen a. →

aadelimies s. →

aadelismies s. →

aadelisääty s. →

aadeliton a. →

aadelmies s. →

aadeloide v. →

Tervetuloa Vanhan kirjasuomen sanakirjaan!

Vanhan kirjasuomen sanakirja (VKS) esittää mahdollisimman tyhjentävästi sekä merkityksen että käytön kannalta kaikki vanhan kirjasuomen aikaisissa (1543–1810) lähteissä esiintyvät sanat. Lähteet ovat enimmäkseen painettuja suomenkielisiä tekstejä, mutta mukana on myös joitakin merkittäviä käsikirjoituksia.

VKS valaisee sanojen historiaa ja lauserakenteiden kehittymistä. Teoksella on merkitystä myös teologiselle tutkimukselle, sillä valtaosa lähteistä on hengellistä, kirkolliseen käyttöön tarkoitettua kirjallisuutta. Sanaston kautta avautuu näkymiä myös Ruotsin vallan aikaiseen aatehistoriaan ja lainkäytön

PÄIVÄN SANA

[miekkankannin](#)

- **Vanhan kirjasuomen sanakirjasta verkossa nyt aakkosväli *a–osviitu***

Välkommen till Stora finsk-svenska ordboken

Sökord: (% och _ kan användas som jokertecken i sökordet) [i](#)

Välj:

Sök: bland uppslagsorden i texten

Stora finsk-svenska ordboken
Suomi-ruotsi-suursanakirja

- **tulossa uusi verkkoversio: paljon uusia sana-artikkeleita + vanhoja päivitetään**

-
- **Muista myös:**

ORDBOK ÖVER FINLANDS SVENSKA FOLKMÅL

Österbotten

Åland

Åboland

Nyland

Startsida

Sökord...

börjar med

Slå upp

Avancerad sökning

Hjälp

Om ordboken

Karta

Respons

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
U	V	W	X	Y	Z	Å	Ä	Ö	

▲

abbal
abborr-bi
abborr-buling
abborr-buse
abborr-börsta
abborr-drev
abborre
abborr-fena
abborr-fjäll
abborr-fjärdung
abborr-färgad

Ordbok över Finlands svenska folkmål

Den finlandssvenska dialektordboken redigeras på Institutet för de inhemska språken. Förlag för ordboken är Svenska litteratursällskapet i Finland.

På nätet: abbal–potät, 72 200 artiklar

Publicerades den 6 juni 2013.

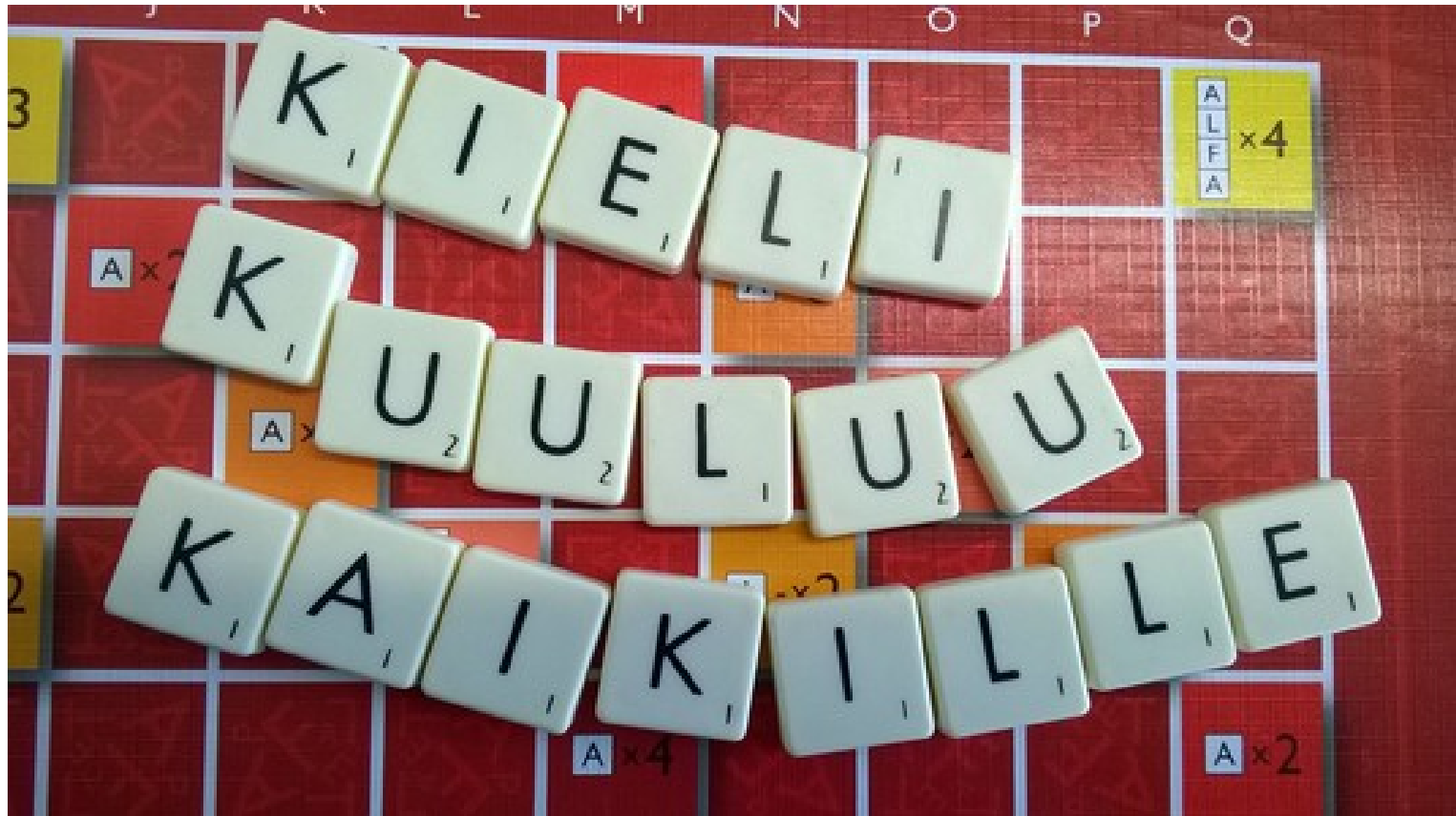
Nätordboken uppdateras fortlöpande.

- **Suomen ruotsalaismurteiden sanakirjasta verkossa nyt: *abbal–potät***

Maahanmuuttajakielten sanakirjat

- **suomi–somali-sanakirja** (<http://kaino.kotus.fi/somali/>)
 - ilmestynyt aakkosväli A–R
 - loppuvuodesta 2018: S–T
- **suomi–kurmandži-sanakirja**
(<http://kaino.kotus.fi/kurmandzi/>)
 - ilmestynyt aakkosväli A–K (20.4.2018!)
 - vuonna 2019: L–R

Yleiskielen seurantatalkoot

Kielitoimiston yleiskielen seurantatalkoot (2016–)

- lomake: havainnot kielenpiirteistä, jotka omasta mielestä poikkeavat yleiskielestä tai muuten pohdituttavat
- lomakkeita saatu yli 1 400, kielihavainnot parisen tuhatta
- havainnot asiasanoitettuna Kotuksen tietokantaan

havainnot pääosin sanalähtöisiä, koskevat mm. rektiota, taivutustyyppiä, kongruenssia, merkitystä, tyyllisävyä

Mitä hyötyä havaintojen keruusta?

- vahvistusta tiedossa oleville muutostendensseille → ohjeiden täsmentäminen & variaation tarkastelu mahdollisen norminmuutoksen näkökulmasta
- uudenlaisten ilmiöiden jäljille → piirteiden laajempi seuruu
- kielestä puhumisen tavat → kohdeyleisölle sovitettua kielitietoa
- aineistoa tutkimukseen → hyöty kieliyhteisölle
- havainnoista omanlaisensa näkymä yleiskielen ja muiden kielimuotojen rajapinnan ilmiöihin ja muutostendensseihin:

Vastakkaisia tendenssejä

yksikkö	↔	monikko
persoona korostuu	↔	persoona hälvenee
omistusliite puuttuu	↔	omistusliitteitä liikaa
kieltosana puuttuu	↔	kieltoa liikaa
kysymyspartikkeli puuttuu	↔	kysymyssanoja liikaa
paikallissijamääräite	↔	genetiivimääräite
partitiiviobjekti	↔	paikallissija-adverbiaali
ulkopaikallissija	↔	sisäpaikallissija
tehdä-muoto	↔	tekemään-muoto
joka	↔	mikä
pilkku puuttuu	↔	pilkku liikaa
yhdysmerkki puuttuu	↔	yhdysmerkki liikaa
yhdyssanat erilleen	↔	sanaliitot yhteen
sanasto rikastuu	↔	sanasto köyhtyy

Yksikön yleistyminen monikon kustannuksella

- **nuoret menestyy, monet heistä on**
- **olosuhde oli hyvä; tämä on yhteinen talkoo; osakemarkkina on vakaa**
- **sopiva rintaliivi, istuva farkku, edullinen housu**

Monikon yleistyminen yksikön kustannuksella

- viisi lasta lukevat
- nuorisojoukko juhliivat
- osa nuorista rettelöivät
- Koivussa olivat pienet hiirenkorvat.
- Heistä tulivat ystävät.
- Kaikilla olivat käsineet kädessä.
- mainokset ovat suunnattu

Persoonan (osittainen) kalpeneminen tai merkintätavan muu muuntuminen

- *se, ne* ihmisestä
- olen huolissaan, makaat vatsallaan
- heidän mukaan
- heidän rakentama talo; oma tekemä talo

”Ihmisiirteen”, persoonan tms. korostuminen

- *hän joka, he jotka*: Nuoret urheilijat ovat *heitä, jotka* tarvitsevat eniten tukea.
- *hän* eläimistä, koneista
- yleistävä sinä (”sinä-passiivi”)
- *itse*: itse ajattelen, että...; itse olen sitä mieltä, että...
- Hän korjaa *autoaansa*. (autoa**an** + **nsa**)

Sijamuotosiirtymiä

- **ulkopaikallissijat yleistyvät:** ostaa Gigantilta, yöpyä hotellilla, uida uimahallilla; työskennellä Panamalla; käydä marjametsällä, jumpalla; joutua kortistolle
- **partitiiviobjekti pro paikallissija-adverbiaali:**
 - tiedottaa asiakkaita, häiriköidä matkustajia
 - suositella asiakasta lähtemään;
vedota asiakasta ostamaan
- **partitiivi yleistyy**
 - soittoa studioon; kuittia?
 - parhautta, loistavuutta

Infinitiivimuotojen yhdenmukaistuminen

- **pystyä tehdä, pystyä tekee(n)**
pystyä vastata, pystyä vastaa(n)
pystyä syödä
- **voida vastaa, kiva pelaa**

Taivutustyyppien siirtymiä

- **ruis: ruiksen, lammas: lammaksen**
- **korsi: kortea, veitsi: veitseä, veitsejä**
- **lehti: lehtejä, riihi: riihejä, henki: henkejä**
- **paperejen, kurssujen, nallejen, äitejen**
- **EU:seen, WC:seen, Thaimaaseen**
- **kevyeseen, lyhyeseen**

Yksittäiset piirteet: vihjeitä laajemmasta variaatiosta

- piirteiden levikki ja yksityiskohtien runsaus: selvittäminen edellyttää joukkovoimaa
 - ohjeita selvennettävä
 - mahdollisesti joitain normeja muutettava
- Lisäksi:
 - asenteita tutkittava (esim. miten saada välinpitämättömät kiinnostumaan?)
 - aihepankki opinnäytetyöntekijöille
- Entä ruotsinsuomen seuranta?

